

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાતની વડી અદાલતમાં, અમદાવાદ ખાતે

ફીમીનલ અપીલ નં. ૫૯૯ / ૨૦૦૩

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

સહી/-

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના

=====

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

પ્રણયસિંહ ઉર્ફે પ્રવીણસિંહ દશરથસિંહ ચાવડા અને

૩....સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતી:

એમ.એસ. મોનાલી એચ. ભટ્ટ, અતિરિક્ત જાહેર ફરિયાદી, અપીલકર્તા(ઓ) ક્રમાંક ૧ માટે

એમ.આર. હર્ષિશ વી. દારજી, વિરોધી(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) ક્રમાંક ૧ - ૪ માટે વકીલ

=====

પીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ :

૦૯/૦૪/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન ા વધારાના જાહેર અભિયોજક શ્રીમતી મોનાલી એચ. ભટ્ટ તથા પ્રતિવાદીઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી હર્ષિશ વી. દારજીની દલીલો સાંભળવામાં આવી.

૨. આ અપીલ દ્વારા, અપીલકર્તા - રાજ્યએ તા. ૦૧.૧૧.૨૦૦૨ના વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ, ફાસ્ટ ટ્રેક અદાલત નં. ૧, અમદાવાદ શહેરના સત્ર કેસ નં. ૧૨૬/૨૦૦૧ના નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત થઈ, જેમાં વર્તમાન પ્રતિવાદીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૪૮૮-એ, ૩૦૬, ૩૪ અને ૧૧૪ તથા દહેજ નિષેધ અધિનિયમ, ૧૯૬૧ની કલમો ૩ અને ૭ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવ્યો હતો.

૩. કેસનો સંક્ષિપ્ત હકીકતવિષય અને ૦૨.૧૦.૨૦૦૦ના રોજ બનેલી ઘટના નીચે મુજબ છે :-

આરોપી નં. ૧ મૃતક મન્હરબા ના પતિ છે, આરોપી નં. ૨ સસરા છે, આરોપી નં. ૩ નણંદિયા ભાઈ છે અને આરોપી નં. ૪ મૃતકની સાસુ છે.

મૃતકાએ ૨૮.૦૪.૧૯૯૮ના રોજ આરોપી ક્રમાંક ૧ સાથે લગ્ન કર્યા હતા અને સૌ લોકો સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા હતા. ફરિયાદ પક્ષનું કહેવું છે કે અપૂરતા દહેજના કારણે આરોપીઓ મૃતકાને માનસિક તથા શારીરિક રીતે હેરાન કરતા હતા. આ ત્રાસથી કંટાળી જઈને, મૃતકાએ પોતાના શરીર પર કેરોસિન નાખી પોતાને આગ ચાંપી હતી. આ રીતે, આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે આરોપીઓએ આત્મહત્યા કરવામાં મૃતકાને દુષ્પ્રેરણા આપી હતી.

ફરિયાદ પક્ષનો વધુમાં આક્ષેપ છે કે મૃતક પોતાના પિતા, માતા અને નાંદને કહેતી હતી કે અપૂરતા દહેજના કારણે તેને હેરાનગતિ કરવામાં આવતી હતી. જાતિના વડીલોએ હસ્તક્ષેપ કર્યો હતો અને અંતે, મૃતકના પિતાએ પોતાની પુત્રીને રૂપિયા ૧૦૦૦૦/= આપ્યા હતા, જેથી આરોપી નં. ૧ જીપ ખરીદી શકે.

તેણીએ આત્મહત્યા કરતા, મૃતકને સિવિલ હોસ્પિટલમાં તાત્કાલિક લઈ જવાઈ, અમદાવાદ. તેમ છતાં, તે દાઝી ગયેલી ઈજાઓને કારણે મૃત્યુ પામી. આ હકીકતોના આધારે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને પોલીસે તપાસની યોગ્ય પૂર્ણતા બાદ ઉપર જણાવ્યા મુજબ આરોપી સામે આરોપપત્ર રજૂ કર્યું હતું.

આરોપીએ આરોપનો દોષ સ્વીકાર્યો ન હતો અને વિચારણા કરવાની માંગણી કરી હતી. તેથી, ફરિયાદ પક્ષે પુરાવા રજૂ કર્યા અને વિચારણાના અંતે, અમદાવાદ શહેરની ફાસ્ટ ટ્રેક અદાલત નં. ૧ના માનનીય વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે આરોપીને તમામ ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો.

જ. ફરિયાદ પક્ષે નીચે મુજબ રજૂ કરાયેલ પુરાવાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો :—

વિશેષ વિગતો	આંક
પીડબ્લ્યુ.૧ – ગિર્વતસિંહ ભગવતસિંહ	૯
પી.ડબ્લ્યુ.૨ – ડૉ. સુમનલાલ ભોલાનાથ	૧૧
પી.ડબ્લ્યુ.૩ – રઘુનાથસિંહ સેવાજી	૧૩
પી.ડબ્લ્યુ.૪ – દિપકુમાર ડાભી	૧૪

પીડબ્લ્યુપ – કિરણભાઈ નરેન્દ્રભાઈ	૨૧
પીડબ્લ્યુ ૬ – લક્ષ્મણભાઈ નડા	૨૨
પીડબ્લ્યુ ૭ – ભાગવતભાઈ એસ. વાગેલા	૨૪
પીડબ્લ્યુ ૮ – મનીષાબેન પૃથ્વીસિંહ	૨૫
પીડબ્લ્યુ૯ – ઉદાસબેન વાગેલા	૨૬
પીડબ્લ્યુ૧૦ – જગદીશભાઈ ઘેલાભાઈ કટારા	૨૭
પીડબ્લ્યુ૧૧ – ગૌરીદત્ત દયાનિધિ શર્મા	૩૦

ફરિયાદ પક્ષે અગિયાર દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

પ. ઉપરોક્ત હકીકતી પૃષ્ઠભૂમિમાં, માનનીય વધારાના જાહેર અભિયોજક શ્રીમતી મોનાલી એચ. ભટ્ટે રજૂઆત કરી છે કે રૂપિયા ૫૦,૦૦૦/= ની દહેજની માંગણી પૂર્ણ ન થવાના કારણે તમામ આરોપીઓએ મૃતકને શારીરિક તથા માનસિક રીતે ત્રાસ આપ્યો હોવાનું આરોપ મૂકવામાં આવ્યું છે. મૃતકએ આરોપીઓના ઘરે આત્મહત્યા કરી હતી અને આ આત્મહત્યા લગ્નના ૨ ½ વર્ષના ગાળામાં થઈ હતી. માનનીય ન્યાયાધીશે એ બાબતની યોગ્ય મૂલવણી કરવી જોઈએ હતી કે મૃતકે દહેજની માંગણી અંગે અગાઉ જ પોતાના પિતા, માતા, નાંદ અને અન્ય લોકોને જાણ કરી હતી; તથા મૃતકના પિતાએ જીપ ખરીદવા માટે રૂપિયા ૧૦,૦૦૦/= આપ્યા હતા. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે માનનીય ન્યાયાધીશે માનિષાબેનની સાક્ષીની પણ મૂલવણી કરવી જોઈએ હતી, જેઓ સ્વતંત્ર સાક્ષી છે અને મૃતકની અત્યંત નજીકની મિત્ર પણ છે, તેમજ આંક

૨૬ પર ઉદ્ધાસબેનની સાક્ષીની પણ. આ બંનેને મૃતકે સાસરિયાઓ દ્વારા સતત આપવામાં આવેલા ત્રાસ અંગેની વ્યથા વર્ણવી હતી. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં લેતાં, રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ એવો યોગ્ય કેસ છે, જેમાં આ અદાલતે પોતાની વિવેકાધીન સત્તાનો ઉપયોગ કરીને માનનીય વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશનો ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવો જોઈએ.

૬. પ્રતિપક્ષે, પ્રતિવાદીઓ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી હરનિશ વી. દારજીએ પ્રતિવાદીઓની વતી આ અદાલત સમક્ષ એક સોગંદનામું રજૂ કર્યું છે, જે નીચે મુજબ છે :—

“૧. હું અન્ય પ્રતિવાદીઓ સાથે સત્ર કેસ નં. ૧૨૬ ઓફ ૨૦૦૧ નો મૂળ આરોપી છું. હું કથન કરું છું અને રજૂ કરું છું કે પ્રતિવાદી નં. ૨ (મૂળ આરોપી નં. ૨) દશરથસિંહ પૃથ્વીસિંહ ચાવડા નું ૧૭/૧૨/૨૦૦૮ ના રોજ અવસાન થયું હતું. મૃત્યુ પ્રમાણપત્રની નકલ અહીં સાથે સંલગ્ન છે.

૨. હું જણાવું છું અને નિવેદન કરું છું કે અહિંના પ્રતિવાદીઓ, મૂળ આરોપીઓ, ૦૨/૧૦/૨૦૦૦ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, પ્રતિભાવક નં. ૨, ૩ અને જને માનનીય ગુજરાત વડી અદાલત દ્વારા ૧૩/૧૧/૨૦૦૦ની તારીખના આદેશથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. હું જણાવું છું અને નિવેદન કરું છું કે પ્રતિભાવક નં. ૧, મૂળ આરોપી નં. ૧ને ૨૬/૧૨/૨૦૦૦ના રોજ જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

૩. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ૦૨/૧૦/૨૦૦૦ની દુર્ભાગ્યપૂર્ણ ઘટનાના પછી ઘણો સમય વિતી ગયો છે. હું વાહનચાલનનું કામ કરું છું અને તે દ્વારા મારા પરિવારનું ગુજરાન ચલાવું છું. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે મેં વર્ષ ૨૦૦૬માં પુનર્લગ્ન કર્યા છે. તે લગ્નબંધનમાંથી મને બે સંતાનો છે. એક દીકરી છે, જેની ઉંમર લગભગ ૮ વર્ષ છે અને તે જથી ધોરણમાં અભ્યાસ કરે છે. મને એક પુત્ર છે, જેની ઉંમર ૫ વર્ષ છે અને તે બાલમંદિરમાં અભ્યાસ કરે છે. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે મૂળ આરોપી નં. ૩ પરેશસિંહ દશરથસિંહ ચાવડાએ વર્ષ ૨૦૦૬માં લગ્ન કર્યા છે. તેને એક પુત્ર અને એક પુત્રી છે. તેની પુત્રીની ઉંમર લગભગ ૭ વર્ષ છે. તેના પુત્રની ઉંમર લગભગ ૨ વર્ષ છે. બંને સંતાનો શાળામાં અભ્યાસ કરે છે. તે નિવેદનકર્તાથી અલગ રહે છે. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે પ્રતિવાદી નં. ૪ અમરબા, દશરથસિંહ પૃથ્વીસિંહ ચાવડાની પત્ની,ની ઉંમર લગભગ ૬૪ વર્ષ છે. પોતાની વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે તેમનું સ્વાસ્થ્ય સારું નથી. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે તેમની ૧૧/૦૩/૨૦૧૫ના રોજ મોતિયાની શસ્ત્રક્રિયા કરવામાં આવી હતી. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે દુર્ભાગ્યપૂર્ણ ઘટનાને લગભગ ૧૪ વર્ષ વીતી ગયા છે અને આ અવધિ દરમિયાન કોઈ અનિરૂપણીય ઘટના બની નથી. કોઈપણ પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ અન્ય કોઈ અપરાધ નોંધાયેલો નથી. આ વિશિષ્ટ તથ્યો અને અનુસર્જિત ઘટનાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ન્યાયના હિતમાં હાલની અપીલ કૃપાપૂર્વક રદ કરવામાં આવે.

ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, રજૂ કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશના સુસંગત અને કારણસભર ચુકાદા અને આદેશમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની આવશ્યકતા નથી.

૭. જે સિદ્ધાંતો નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલત દ્વારા અપીલની સુનાવણીનું માર્ગદર્શન અને નિયમન કરશે, તે સર્વોચ્ચ ન્યાયિક નિર્ણયો ની શ્રેણીમાં. મુદ્દાની આગળ કાર્યવાહી કરવા પૂર્વે અને આ અદાલત ટ્રાયલ અદાલત સમક્ષ જે રીતે તથ્યાત્મક પરિસ્થિતિ ઉપસ્થિત થાય છે તેમાં પ્રવેશે તે પહેલાં, નિર્દોષ છૂટકારાના વિરુદ્ધ અપીલ સાંભળવાના સિદ્ધાંતોનો ઉલ્લેખ કરવો પ્રાસંગિક રહેશે, જેને સર્વોચ્ચ અદાલતે વારંવાર પુનરોચ્ચારિત કર્યા છે. વિશેષરૂપે, એસ. ગોવિંદરાજુ વિ. કર્ણાટક રાજ્યના મામલામાં, જેનો અહેવાલ (૨૦૧૩) ૧૫ એસસીસી ૩૧૫ માં પ્રકાશિત થયો છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે એ સ્થિર કાનૂની સિદ્ધાંત છે કે અસાધારણ પરિસ્થિતિઓમાં, બળવાન કારણોસર, અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદાને પલટવા સંકોચ કરવો ન જોઈએ, જો નીચલી અદાલતે નોંધેલા નિષ્કર્ષો તર્કવિરુદ્ધ જણાય, અર્થાત્ જો નીચલી અદાલતે પહોંચેલા નિષ્કર્ષો રેકૉર્ડ પુરાવાના વિરુદ્ધ હોય, અથવા જો પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવા બાબતમાં નીચલી અદાલતનો સમગ્ર અભિગમ સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર જણાય અને તેના કારણે ન્યાયનો વિપલ્વ સર્જાતો હોય, અથવા જો તેનો ચુકાદો અયોગ્ય હોય અને કાનૂનની તથા કેસના તથ્યોની ખોટી સમજ પર આધારિત હોય. સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં ઠરાવ્યું કે આવું કરતાં અપીલ અદાલતે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની અનુમાનને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ, અને એ પણ કે નીચલી અદાલત દ્વારા અપાયેલ નિર્દોષ છૂટકારો એવી નિર્દોષતાની ધારણાને વધુ મજબૂત બનાવે છે.

૮. વધુમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે બાસપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, અહેવાલિત (૨૦૧૪) ૫ એસસીસી ૧૫૪ માં, ઠરાવ્યું છે કે નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ

છૂટકારાના ચુકાદાને પલટાવવું માત્ર ત્યારે જ યોગ્ય છે, જ્યારે નીચલી અદાલતનો ચુકાદો તર્કવિરુદ્ધ હોય અને માત્ર એટલા માટે કે અપીલીય અદાલતના મત મુજબ એક જુદો દષ્ટિકોણ શક્ય છે, નીચલી અદાલતના નિષ્કર્ષોને સામાન્ય રીતે પલટવા ન જોઈએ.

૯. સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના રાજ્ય ગોવા વિ. સંજય ઠાકરન અને અન્યના કેસમાં આપવામાં આવેલા, (૨૦૦૭) ૩ એસસીસી ૭૫ માં અહેવાલિત, નિર્ણયમાં, અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતની સત્તાઓને પુનરાવર્તિત કરી છે. ઉક્ત નિર્ણયના પેરા ૧૬ માં, અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :-

૧૬. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે અપીલમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે અપીલી અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ નહીં કરે, જો સુધી નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત ન થયો હોય અને પહોંચેલા નિષ્કર્ષે કોઈ વાજબી વ્યક્તિ પણ પહોંચી શક્યો ન હોત અને, તેથી, તે નિર્ણયને તર્કવિરુદ્ધ ગણવામાં આવે. માત્ર એટલા માટે કે બે અભિપ્રાયો શક્ય છે, અપીલી અદાલત નીચલી અદાલત દ્વારા અપાયેલા ચુકાદાને પલટાવતો અભિપ્રાય સ્વીકારશે નહીં. જોકે, જો અપીલી અદાલતના મતે નીચલી અદાલત દ્વારા પહોંચવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાયદામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે તથા રેકૉર્ડ મહત્વપૂર્ણ પુરાવાની અવગણના કરી છે, તો અપીલી અદાલત પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે. આવા સંજોગોમાં, અપીલી અદાલત પર ફરજ આવે છે કે રેકૉર્ડ પર મૂકાયેલા સામગ્રીના આધારે ન્યાયસંગત નિર્ણય

પર પહોંચવા માટે પુરાવાની પુનર્મૂલવણી કરે અને તપાસ કરે કે આરોપીમાંથી કોઈ આરોપિત ગુનાના આચરણ સાથે સંકળાયેલો છે કે નહીં.

૧૦. સર્વોચ્ચ અદાલતે રાજ્ય ઉત્તર પ્રદેશ વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્ય, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૫૩માં નોંધાયેલ, તેમજ ગિરજા પ્રસાદ (મૃત) દ્વારા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯માં નોંધાયેલ, આ જ સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કર્યો છે.

આથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ વિરુદ્ધ આ અદાલત જે અધિકારોનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થિરપણે નિર્ધારિત થયેલા છે.

૧૧. સર્વોચ્ચ અદાલતના મૂકિયા અને અન્ય વિ. રાજ્ય, પોલીસ નિરીક્ષક મારફતે પ્રતિનિધિત, તમિલનાડુ (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૩૨૧) ના મામલે તાજેતરના એક નિર્ણયમાં પણ, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરા-જ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

જ. એ બાબતમાં કોઈ વિવાદ નથી કે નીચલી અદાલતે, ફરિયાદ પક્ષ તથા બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કરીને, તેમની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોના સંબંધમાં આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલમાં, વડી અદાલતે, આક્ષેપિત આદેશ દ્વારા, તે નિર્ણયને ઉલટાવી દીધો અને ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૩૦૨ વાંચીત કલમ ૩૪ હેઠળ આરોપીઓને દોષિત ઠરાવી આજીવન કઠોર કારાવાસની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓના વકીલે અત્યંત ભારપૂર્વક દલીલ કરી કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશને દોષસિદ્ધિમાં ફેરવવામાં વડી અદાલતે પોતાના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા વટાવી છે; તેથી,

નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે દાખલ કરાયેલી અપીલમાં વડી અદાલતના ક્ષેત્રવિસ્તાર અને સત્તાનો વિચાર કરીએ. આ અદાલતે અનેક ચુકાદાઓમાં વારંવાર સ્પષ્ટ કર્યું છે કે પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે વડી અદાલત, નિર્દોષ છૂટકારાની અપીલની સંભાળ લેતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાનું પરિશીલન કરવા અને જરૂરી જણાય તો તેની પુનર્મૂલવણી કરવા અધિકૃત જ નહીં પરંતુ બંધાયેલી પણ હતી; તેમ છતાં, હસ્તક્ષેપ કરવાનો નિર્ણય લેતી વખતે, માત્ર એટલા કારણો નહીં કે વડી અદાલત એક વધુ શક્ય કે ભિન્ન દૃષ્ટિકોણ અપનાવી શકે છે, પરંતુ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે ગુનાહિતતાનો અખંડિત વિશ્વાસ પ્રાપ્ત થવો આવશ્યક છે. ઉપરોક્તને બાદ કરતાં, જ્યાં અપીલના વિચારણા-ક્ષેત્ર અને તેની ગહનતાનો પ્રશ્ન છે, દોષસિદ્ધિ સામેની અપીલ હોય કે નિર્દોષ છૂટકારાની સામેની, તે માત્ર આ કારણો કે એક દોષસિદ્ધિ વિરુદ્ધ છે અને બીજી નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધ છે, તેમના નિરાકરણની પદ્ધતિમાં કોઈ ભેદ કે ફરક કલ્પવામાં આવ્યો નથી. [વિડી રાજ્ય રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસ.સી.સી. ૫૭૩].

૧૨. નિર્દોષ છૂટકારાની અપીલમાં, જ્યારે અપીલી અદાલત નીચલી અદાલતે આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો આપતાં દર્શાવેલા કારણો સાથે સહમત હોય, ત્યારે અપીલી અદાલતને ચુકાદો ફરીથી લખવાની કે નવાં તર્કો આપવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી, એ સ્થિર કાનૂની સ્થિતિ છે. આ ચુકાદાઓના માપદંડ પર, તેમાં નિર્દેશિત સિદ્ધાંતો દર્શાવે છે કે સંદિગ્ધ ચુકાદામાં નોંધાયેલ તથ્યાત્મક નિષ્કર્ષને તર્કવિરુદ્ધ કહી શકાય તેમ નથી અને આ દૃષ્ટિકોણ તથ્યો પર આધારિત છે. ફરિયાદ પક્ષ દહેજની માગણી અને દુષ્પ્રેરણ, એટલે કે આરોપો સાબિત કરવા માટેના મુખ્ય ઘટકો પુરવાર કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે.

૧૩. આ તબક્કે, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૯૮-એ, ૩૦૬ અને ૧૧૪ને નીચે મુજબ પુનઃઉતારવી આવશ્યક છે :-

“૪૯૮-એ. સ્ત્રીના પતિ અથવા પતિના સંબંધીએ તેણીને ફૂરતા કરવી. – કોઈપણ વ્યક્તિ, જો તે સ્ત્રીનો પતિ અથવા તેના પતિનો કોઈ સંબંધિ હોય અને એવી સ્ત્રીને ફૂરતા પહોંચાડે, તો તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની અવધિ માટે કેદની સજા થશે અને તે દંડ માટે પણ જવાબદાર રહેશે।

૩૦૬. આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ. – જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરે, તો જે કોઈ એવી આત્મહત્યાના કરવાનું દુષ્પ્રેરણ આપે, તેને દસ વર્ષ સુધીની મુદત માટે કોઈપણ પ્રકારના કારાવાસથી દંડિત કરવામાં આવશે, અને તે દંડ માટે પણ જવાબદાર રહેશે.

૧૧૪. જ્યારે ગુનો કરવામાં આવે ત્યારે સહાયક ઉપસ્થિત હોય. – જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ, જે ગેરહાજર હોત તો સહાયક તરીકે દંડનીય ઠરત, તે કૃત્ય અથવા ગુનો કરવામાં આવે ત્યારે ઉપસ્થિત હોય, અને જે કૃત્ય અથવા ગુના બદલ તેને સહાયના પરિણામે દંડનીય ઠરવાનું હોત, તો તેને એવો કૃત્ય અથવા ગુનો કરેલો હોવાનું માનવામાં આવશે।”

૧૪. એમ.એસ. નારાયણ મેનન @ મણિ વિ. રાજ્ય કેરળ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯ માં અહેવાલિત,ના મામલે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. આ નિર્ણયના પરા-પર માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે :-

કોઈપણ સ્થિતિમાં વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા વિરુદ્ધની અપીલ તરીકે ગણાવી અપીલની સુનાવણી કરી હતી, પરંતુ વાસ્તવમાં તે પુનરીક્ષણાધિકારનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા વિરુદ્ધ અપીલસંબંધી અધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થિર સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ હતા કે જ્યાં બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યાં અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૫. વિદ્વાન વકીલોની દલીલો સાંભળ્યા બાદ તથા કેસના રેકૉર્ડનું અવલોકન કર્યા પછી અને ઉપરોક્ત નિર્ણયોનું માપદંડ તરીકે મૂલ્યાંકન કરતાં, નીચેના તથ્યો સાબિત થાય છે :—

અ) ફરિયાદ પક્ષ એ સાબિત કરી શક્યું નથી કે દહેજની માંગ અથવા હેરાનગતિ હતી, જે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૮૮-એના પરિધિમાં આવે છે.

બ) હકીકતો પર પણ, આ અદાલતનો વિચારપૂર્વકનો મત છે કે મૃત્યુ આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી કોઈ માનસિક હેરાનગતિના કારણે થયું નહોતું.

ક) સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્પષ્ટ કરાયેલા સિદ્ધાંતો આ અદાલતને વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશના ચુકાદા અને આદેશને ઉથલાવી દેવાની પરવાનગી આપતા નથી, કારણ કે ફરિયાદ પક્ષે એ સાબિત કર્યું નથી કે કોઈ દુષ્પ્રેરણ હતી અને આરોપીઓ દહેજ મેળવવા માટે મૃતકને કોઈ હેરાનગતિ કરતા હતા. તેથી, આ અદાલત પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૧૩(એ)નો આશ્રય લઈ શકતી નથી.

૧૬. હું માનનીય વધારાના જાહેર અભિયોજક શ્રીમતી મોનાલી એચ. ભટ્ટની દલીલો સ્વીકારી શકતો નથી કે અદાલતના નિષ્કર્ષો તર્કવિરુદ્ધ છે. આ મુદ્દા અંગે અદાલતનો નિષ્કર્ષ ન્યાયસંગત અને પ્રસંગોચિત છે, કારણ કે રેકૉર્ડ પરની સમગ્ર સાક્ષ્યસામગ્રી ક્યાંય પણ એવું દર્શાવતી નથી કે પ્રતિવાદીઓમાંથી કોઈ એક દ્વારા દહેજની માગણી કરવામાં આવી હતી.

૧૭. આ અદાલતને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ના આગામી પાસા તરફ લઈ જાય છે. રેકૉર્ડ પર એવું કશું નથી, જે દર્શાવે કે આરોપીએ મૃતકના મૃત્યુ માટે ઉશ્કેરણી આપી હતી. આ તમામ બાબતોના સંયુક્ત પ્રભાવથી આરોપીનો નિર્દોષ છૂટકારો થયો છે અને તેથી, નીચલી અદાલતના સુસંગત રીતે કારણસભર ચુકાદાને ઉલટાવવાનું મને કોઈ યોગ્ય કારણ જણાતું નથી.

૧૮. મને મારી દષ્ટિને સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણય ફૂલદીપ કૌર વિ. ઉત્તરાખંડ રાજ્ય, (૨૦૧૪) ૧૦ એસસીસી ૫૮૪માં નોંધાયેલ, તથા કેકે શર્મા વિ. આર.વી. સૂર્યા રાવ, ૨૦૧૩ સીઆરએલજે ૨૧૮૯માં નોંધાયેલ, ના નિર્ણયથી આધાર મળે છે.

૧૯. પરિણામે, સત્ર કેસ નં. ૧૨૬/૨૦૦૧માં અમદાવાદ શહેરની ઝડપી અદાલત નં. ૧ ની વડી અદાલતના માનનીય વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશનો ૦૧.૧૧.૨૦૦૨નો નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો અને આદેશ પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે.

૨૦. અપીલમાં કોઈ સાર નથી અને તે રદ કરવામાં આવે છે. જામીન અને જામીનનામું, જો કોઈ હોય તો, રદ કરવામાં આવે છે. જો કોઈ રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી હોય તો, તે તત્કાળ સંબંધિત નીચલી અદાલતને મોકલવામાં આવે.

સહિ/ –

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયાધીશ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.